

ГОДИШЕН ОТЧЕТ ЗА РАБОТАТА НА ПИЦ ПО ПН - СОФИЯ
2009 ГОДИНА
Резюме

Основната цел на дейността на ПИЦ по ПН – София е чрез разработване и прилагане на превантивни и консултативно-лечебни програми да работи по намаляване на търсенето на психоактивни вещества и изграждане на позитивно отношение към здравословния начин на живот.

Основното финансиране ПИЦ по ПН получава чрез дирекция „Здравеопазване” на Столична община.

I. ПРЕВАНТИВНО-ИНФОРМАЦИОННИ ДЕЙНОСТИ

1) Универсална превенция

- **Провеждане на консултации на представители на столични училища, по тяхна заявка, във връзка с осъществяване на превантивни дейности.** През 2009 г. са консултирани представители на следните училища: 9 ФЕГ „Алфонс дьо Ламартин”, СОУ „Генерал Вл. Стойчев”, 6 ОУ „Граф Игнатиев”, НУИИ „Илия Петров”, Частна гимназия „Васил Златарски”.

- **Реализиране на Информационно-образователен модул на ученици.** През 2009 г. се реализира в две столични училища - 12 СОУ „Цар Иван Асен II” и Националното училище за танцово изкуство (НУТИ).

- **Заключителен етап на Програма „Превенция на рисковото поведение по подхода „Връстници обучават връстници”.** Програма „Превенция на рисковото поведение по подхода „Връстници обучават връстници” 2006-2008 е част от превантивните дейности по международния проект „Младежта в Европа – Програма за превенция на употребата на наркотици” към ЕСАД, финансиран от Актавис Груп. Екипът на Програмата работи по подготовка на събитието за представяне на продукта от 2-годишната работа с групата от млади обучители – фотоалбума „Къде е твоето място? Намери ли себе си?”. Представянето на фотоалбума се състоя на празнично събитие на 24 юни 2009 г. в Лилавия салон на Чешкия културен център. Посланията във фотоалбума са дело на ученици от: 29 СОУ „Кузман Шапкарев, 26 СОУ „Йордан Йовков”, 7 СОУ „Св. Седмочисленици”, 2 СОУ „Акад. Емилиян Станев” и 8 СОУ „Васил Левски”. Отпечатването на фотоалбума се финансира по линия на разчетените за ОбСНВ – София средства във функция „Отбрана и сигурност” – държавна отговорност за 2009 г.

- **Реализиране на Програма „Превенция на употребата на наркотици в училищна среда”.** Екипът на превантивния отдел, съвместно със секретар-координатори от ОбСНВ, подготви дизайн на Програма „Превенция на употребата на наркотици в училищна среда”, насочена към училищни специалисти (педагогически и непедагогически персонал). Програмата отговаря на стандартите за универсална превенция, чийто основен принцип е засилване на протективните фактори и намаляване на рисковите фактори.

Цели на програмата: Повишаване на капацитета на училищата за реализиране на дългосрочни превантивни програми за намаляване на риска от употреба на психоактивни вещества (ПАВ) и произтичащите от това социални последици за живота на младите хора; Създаване на група от мотивирани училищни специалисти (учители, педагогически съветници, здравни специалисти), които да реализират превантивни дейности на територията на своите училища с външната подкрепа на екипа на Програмата.

Програмата беше обявена със съдействието на Регионалния инспекторат по образованието, София-град.

Програмата обхваща учебната 2009/2010 г. и се състои от **3 етапа**:

Първи етап: 5 еднодневни практически семинара за придобиване на опит в прилагането на задълбочени дейности и практики в областта на първичната превенция; трениране на умения за насочване към специализирани институции и мотивиране за търсене на консултиране на ученици и техните родители в случаите, когато има рискова употреба на ПАВ; **Втори етап:** 5 полудневни консултативни срещи за интегриране на специфични практики в конкретното училище; отработване на трудности от практическата

работа и споделяне на успешни практики; **Трети етап:** създаване на продукт от участниците в програмата, насочен към техните колеги в училище.

- През 2009 г. ПИЦ по ПН продължи работата си като методологичен ръководител на превантивните дейности на секретар-координаторите към ОбСНВ.

2) *Превенция по индикация*

- **Подкрепа на институции.** През 2009 г. са проведени консултации с представители на домове за деца на територията на гр. София.

- **Работа с родители на тийнейджъри, които употребяват наркотици.** Проведен е еднодневен образователен семинар за майки на тема: „Автономност на отношенията с децата в процеса на израстването им”.

- **Представяне на мултимедийния продукт – клип „Диалози”.** Продуктът бе изработен през 2008 г., като резултат от работата на ПИЦ по ПН с родители през последните три години. Представянето пред професионална общност се състоя на 18 ноември 2009 г. в голямата зала на Националния център по наркомании, съчетано с дебат на тема: „Диалогът между родителите и професионалистите”.

Част от тази дейност се финансира по линия на разчетените за ОбСНВ – София средства във функцията „Отбрана и сигурност” – държавна отговорност за 2009 г.

3) *Изработване и издаване на информационни материали*

- **Интернет страница www.sofiamca.org.** През 2009 г. интернет страницата на Центъра се поддържа от екипа на превантивния отдел. Рубриките са актуализирани и променени. Въведена е новата рубрика „Избрано за вас”, в която се публикуват интересни научни статии и материали от бюлетина на Центъра, касаещи не само областта на зависимостите, но и психичното здраве въобще. През 2009 г. на сайта са публикувани 7 новини, които оповестиха събития на Центъра и на сродни организации, с които се работи в партньорство. Публикувани са 5 анкети.

- **Печатни информационни материали**

Бюлетин „Заедно” - Бюлетинът се разпространява безплатно до държавни и общински институции, неправителствени организации и отделни лица. През 2009 г. бяха издадени поредните 2 броя на периодичния бюлетин на ПИЦ по ПН - **Година 9, брой 23 и 24.**

Фотоалбум „Къде е твоето място? Намери ли себе си?”, продукт от работата на младите обучители от Програма „Превенция на рисковото поведение по подхода „Връстници обучават връстници”. Изданието е в тираж от 200 броя, цветна книжка с твърди корици.

Отпечатването се финансира по линия на разчетените за ОбСНВ – София средства във функцията „Отбрана и сигурност” – държавна отговорност за 2009 г.

Плакат за събитието по представяне на фотоалбума „Къде е твоето място? Намери ли себе си?”

Второ преработено издание на брошурите: „Марихуана, факти, които родителите трябва да знаят” и „Марихуана – факти за тийнейджъри”, в тираж по 1000 бр. Поради повишения читателски интерес, екипът на ПИЦ по ПН издаде преработените (съответно – през 2007 г. и през 2008 г.) издания на брошурите за марихуана на Националния институт по наркомании на САЩ.

Мултимедийен продукт „Диалози - изработване на пълноцветен печат върху DVD и размножаване на”, 100 бр.

Финансиране - по линия на разчетените за ОбСНВ – София средства във функцията „Отбрана и сигурност” – държавна отговорност за 2009 г.

- **Разпространение на информационните издания на ПИЦ по ПН – София**

През 2009 г. са разпространени общо **5 310 броя** от информационните материали на Центъра, в това число: бюлетини – 1 116 броя; брошури – 3 209 броя; дигитални - 911 броя; плакати и табла – 74 броя.

- **Медии** - През 2009 г. дейността на Центъра е била отразена с 5 публикации в две печатни медии (в-к „Монитор” и в-к „Новините днес”); радиопредаване (Радио Z Рок); телевизия „Европа” и Нова телевизия; една електронна медия (Пресфотостудио Е-макс)

II. ДИАГНОСТИЧНА И КОНСУЛТАТИВНО-ЛЕЧЕБНИ ДЕЙНОСТИ

От 2009 г. лекарите от ОДПЗС и екипа на консултативно-лечебния отдел към ПИЦ по ПН ползват информационна програма за база данни за лицата, потърсили лечение в програмите на територията на Центъра. на пациентите.

През 2009 г. на „**Първичен контакт**” са извършени **1972** дейности, от които **1422** консултации на пациенти, родители и близки. За този период на „Първичен контакт” са попълнени **187** въпросника за търсене на лечение „Мулти-сити” („въпросник за пациенти с наркопроблем”), които са предадени за обработка в Националния фокусен център за наркотици и наркомании.

Най-голяма част от лицата, потърсили лечение на територията на Центъра са с проблемна употреба и зависимост към алкохол (**115** пациента или **38.2%**).

На второ място по обрращаемост са лицата със **зависимост към хероин (98** пациента или **32.6%**), **25.5%** от които са **инжекционно употребяващи**. Основният тип прилагано лечение си остава „Краткосрочна амбулаторна детоксификация, без прилагане на опиати”.

Лица, потърсили консултация и лечение в Центъра по повод проблемна употреба на стимуланти, на канабис и комбинирана злоупотреба и зависимост са **28 (9.2%)**.

Пациентите с коморбидност са **38 (12.6%)**.

Преобладаващата част от случаите, квалифицирани като „Други” (**45** лица или **15%**) са свързани с експериментална употреба на психоактивни вещества сред тийнейджъри.

15 лица (**5%**) са потърсили помощ по повод на проблеми с хазарт.

Общо преминалите на лечение отделни пациенти са **301**, като с **210** от тях (**69.8%**) е работено екипно (екип от двама лекари или лекар и психолог/психолози или екип от психолози).

32 от пациентите са се обърнали към Центъра за повторно лечение през същата година.

По-голямата част от потърсилите лечение са **мъже (210 – 69.8%)**, а преобладаващата възрастова група на новите пациенти е **над 40 години (79** лица – **26.2%)**.

Сравнителен анализ с данните от отчета за 2008 г.:

- Запазва се тенденцията за търсенето на лечение и консултиране по повод на разстройства, дължащи се на употреба на психоактивни вещества без формирана зависимост и на експериментална употреба на психоактивни вещества.
- Запазва се тенденцията за увеличаване на относителният брой на лицата с алкохолна злоупотреба и зависимост, търсещи лечение, и броя на дейностите, свързани с тяхното обгрижване, за сметка на спад в относителния брой на лицата с хероинова зависимост и свързаните с тях дейности. За първи път от 10 години, през 2009 г. търсенето на лечение за алкохолна проблематика надвишава това за хероинова. Този факт обяснява вероятно и преобладаващата възрастова група на пациентите – над 40 години.
- Застарява популацията на търсещите лечение по повод хероинова зависимост - за втора поредна година по-голямата част от пациентите са във възрастовата група 25 – 29 години.
- Значително е намалял относителния дял на инжекционно употребяващите хероин, потърсили лечение – от 56.5 % през 2008 г. на 25.5 % през 2009 г.
- Увеличава се относителния дял на жените, търсещи лечение - от 24.6 % през 2008 г. на 30.2 % през 2009 г.
- Увеличава се броят на пациентите и консултациите по повод на патологично влечение към хазарт.
- Повишава се броя на екипните пациенти.
- Повишава се броя на психологическите дейности.

Партньорства

И през 2009 г. продължи доброто сътрудничество на ПИЦ по ПН с специалистите от лечебни заведения и рехабилитационни - дневни и резиденциални - програми в София и в страната. Центърът подкрепя и си партнира и с организациите на Анонимните Алкохолици и Анонимните Наркозависими в София. ПИЦ по ПН се включи в

популяризирането на общинско ниво на Програмата „Подобряване на контрола на туберкулозата в България”, финансирана от Глобалния фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария чрез разпространение на информационната здравно-образователна брошура „Какво знаеш за туберкулозата” и чрез насочване за изследване към I ОДПФЗС – София град.

III. МЕЖДУНАРОДНИ ДЕЙНОСТИ

1) Проект № BG0011 „*Слушайте детето - подобряване на превенцията и достъпа до услуги на деца и подрастващи, експериментиращи и употребяващи наркотични вещества*”. Проектът се реализира с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия чрез Финансовия Механизъм на ЕИП.

Проектът е финансиран по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (ФМЕИП). Одобрен е от Комитета за наблюдение на Финансовия механизъм и се реализира по Приоритетна област 3 „Здравеопазване и грижа за децата” със Споразумение за изпълнение № С-39 / 12.08.2009 г. Проектът е насочен към подобряване на качеството и ефективността на превенцията на употребата и злоупотребата с наркотични вещества и развитието на достъпни информационни и консултативни услуги за деца и подрастващи, експериментиращи и употребяващи наркотици и техните семейства.

Водеща организация е Националният център по наркомани.

Партньорите са: Превантивно-информационен център по проблемите на наркоманиите – София; Служба по проблемите на алкохола и наркоманиите към общината на гр. Осло, Норвегия; Регионален офис за Югоизточна Европа на Службата по наркотиците и престъпността към ООН (UNODC). Срок за изпълнение на проекта: 10 юни 2009 г. до 30 април 2011 г. ПИЦ по ПН е отговорен за реализирането на една от дейностите (иновативна практика!) – разкриване на Център за деца и юноши, които експериментират или злоупотребяват с психоактивни вещества и техните родители.

2) *Младежта в Европа - Програма за превенция на употребата на наркотици*” към Европейски градове срещу наркотиците (ЕСАД). ПИЦ по ПН е водеща организация по проекта, финансиран от Актавис Груп. „Младежта в Европа - Програма за превенция на употребата на наркотици” е петгодишен международен проект (2006-2011 г.), инициран от ЕСАД, чиято цел е да се сравнят превантивни стратегии,

които се прилагат в различни европейски градове и да се търсят най-добрите практики за превенция на употребата на наркотици. Основен партньор по проекта от името на град София е Столична Община, а конкретен изпълнител на дейностите е Превантивно-информационният център по проблемите на наркоманиите – София.

Основни дейности по проекта през 2009 г.:

- **Фокусни групи** - През 2009 г. бе проведена подготовка за реализиране на качествено проучване чрез фокусни групи с представители на основните целеви групи, свързани с училището - училищни специалисти, ученици, студенти и родители. Провеждането на фокусните групи дава възможност за събиране на качествена информация по въпроси, свързани с взаимоотношенията между четирите изследвани групи и нагласите им за участие в превантивни дейности. Провеждането на фокусни групи е продължение на работата с данните от социологическите проучвания, и особено тези през 2006 г. и 2008 г., проведени в рамките на международния проект „Младежта в Европа – Програма за превенция на употребата на наркотици”. Фокусните групи ще задълбочат анализа на получените данни.

3) Проект „Изграждане на информационна линия за наркотиците в България” – проект на АРЗ „Солидарност” с Холандския институт за психично здраве и зависимости „Тримбос институт”

През 2009 г. ПИЦ по ПН продължи подкрепата си за проекта. Основни дейности: предоставяне на информация за дейностите по проекта и материали за информационната линия; подкрепа пред ОБСНВ за поставяне на банер за информационната линия на сайта на Столична община; подкрепа за провеждането на конкурс за изработка на авторски плакат за представяне на телефонната линия от ученици на Националното училище по изящни изкуства „Илия Петров”; участие на директора на ПИЦ по ПН в пресконференция по повод стартиране на първата национална информационна линия за наркотиците; представяне на линията пред училищни специалисти и пред професионалната общност; участие в два дебата на АРЗ „Солидарност”.

4) Проект „Европейското изследване за разпространение на синдрома на хиперактивност с дефицит на вниманието (СХДВ) след разстройствата, дължащи се на употребата на психоактивни вещества” – проект на Фондация „Хоризонти 21” с Холандския институт за психично здраве и зависимости „Тримбос институт”. Екип от ПИЦ по ПН участва като изпълнител в реализирането на част от изследването на територията на Центъра - провеждането на скрининг на коморбидност сред пациенти на територията на Центъра.

IV. ОБУЧЕНИЕ НА СТУДЕНТИ

През 2009 г. продължи сътрудничеството и се поднови договора на ПИЦ по ПН като базова организация на Софийския университет „Св. Климент Охридски” за провеждане на професионално–практическото обучение на студентите от специалност „Социални дейности” на Факултета по Педагогика. Във връзка с това беше:

- Проведена преддипломна практика на двама студенти, редовно обучение
- Проведена практика на **4 студенти** от II-ри курс, редовно обучение.
- Проведено семинарно занятие със студенти от Магистърска програма „Социална работа с деца и семейства” към Факултета по Педагогика на СУ, на тема: „Работа с родители на тийнейджъри, които употребяват наркотици”.
- Консултираха студенти от СУ „Св. Климент Охридски” по теми от областта на превенцията: работа с родители, с млади хора, с училищни специалисти, използване на информационни материали.

В периода ноември – декември 2009 г., за осма поредна година, в ПИЦ по ПН се проведе част от **курса (20 учебни часа) по свободно избираемата дисциплина „Наркомани”** от учебната програма за студенти от V-ти курс по „Фармация” на Фармацевтичния факултет на Медицинския университет – София. Включиха се 16 студенти, част от които бяха от експерименталния СИП „Метаболизъм”.

V. ПОВИШАВАНЕ НА КВАЛИФИКАЦИЯТА НА ЕКИПА

1) Обучения, финансирани от бюджета на Центъра

- Участие на представители на ПИЦ по ПН в обучителния семинар „Мотивационно интервюиране – подготовка на хората за промяна – въвеждащо ниво – 1 част”, организиран от Български институт по зависимости и МЦ „Перспективи”, с водещ д-р Георги Василев.
- Участие на представители на ПИЦ по ПН участва в обучителния семинар „Мотивационно интервюиране – подготовка на хората за промяна – въвеждащо ниво – 2 част”, с водещ д-р Георги Василев.

2) Обучения, неизискващи финансиране от бюджета на Центъра

- Участие в обучителен семинар на тема: „Развитие на Националната мониторингова система по търсенето на лечение във връзка с употребата на наркотици: използване на интернет ресурсите и работа в мрежа”, организиран от Националният фокусен център за наркотици и наркомани.

- Участие в обучителен семинар на тема: „Системен подход за работа с родители и семейства при зависимости”, организиран от НЦН, с водещ Румен Георгиев, фамилен терапевт.
- Участие в обучителен семинар „Употреба на опиати, злоупотреба и зависимост”, с водещ д-р Марек Шауарски, Университет на Йейл, организиран от Регионалния офис на UNODC и НЦН.
- Участие в Есенната сесия на Университета по зависимости. Интерактивно обучение по мотивационно интервю, лектор проф. д-р Игор Куценок от Калифорнийския университет, Сан Диего, САЩ.